

Γρηγόριος Ξενόπουλος

Τα κόκκινα αυγά

Τα έθιμα είναι αυθόρυμητες κοινωνικές εκδηλώσεις που ο λαός επαναλαμβάνει, για να εκφράσει μ' αυτά τις αντιλήψεις του και τα πιστεύω του. Τα περισσότερα ελληνικά έθιμα έχουν τις ρίζες τους στα αρχαία και τα βυζαντινά χρόνια. Άλλα, πάλι, παρουσιάζουν ομοιότητες με έθιμα γειτονικών μας λαών και άλλα έχουν δεχτεί επιδράσεις από λαούς με τους οποίους ήρθαμε σε επαφή. Στο πέρασμα των αιώνων, μερικά έθιμα έμειναν σχεδόν αμετάβλητα (π.χ. έθιμα του γάμου), ενώ άλλες λαϊκές εκδηλώσεις εξελίχτηκαν σύμφωνα με τις κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές (π.χ. οι χοροί και η μουσική τους, τα παραμύθια, οι μύθοι). Ωστόσο, όσο κι αν μεταβληθεί ένα έθιμο, διατηρεί πάντοτε τον κεντρικό πυρήνα του.

Αγαπητοί μου,

Mια φίλη μας, αν θυμάστε, ρώτησε τις Αποκριές πώς κι από τι επικράτησε το παράξενο έθιμο του μασκαρέματος* κι η Διάπλαση* της εξήγησε στην Αλληλογραφία* πως είν’ ένα λείψανο ειδωλολατρικό. Ένας φίλος μας σήμερα μας κάνει την ίδια ερώτηση για το έθιμο των κόκκινων αυγών. Άραγε η ίδια εξήγηση θα χωρούσε; Είναι κι αυτό έν’ από τα ειδωλολατρικά εκείνα έθιμα που, τροποποιημένα λιγάκι, πέρασαν και στο χριστιανισμό; Ποιος ξέρει! Το βέβαιο είναι πως το αυγό, σα σύμβολο γονιμότητας, ήταν ιερό κάποιας θεάς που τη λάτρευναν οι αρχαίοι Φοίνικες —της Ίσιδος νομίζω— και πως γ’ αυτό η αυγοφαγία, σε κάποιες γιορτές εκεί πέρα, ήταν έθιμο θρησκευτικό. Λένε λοιπόν οι σοφοί πως το έθιμο των Φοίνικων πέρασε ύστερα στους Έλληνες και στους Εβραίους κι απ’ αυτό η εβραϊκή κι η χριστιανική αυγοφαγία του Πάσχα. Λείψανο δηλαδή ειδωλολατρικό, λιγάκι τροποποιημένο. Άλλα πώς τροποποιήθηκε; Και γιατί τα πασχαλιάτικ’ αυτά αυγά επικράτησε να τα τρώμε κοκκινοβαμμένα;

Εδώ οι γνώμες χωρίζονται. Άλλοι λένε πως είναι από ένα θαύμα που έγινε στην Ιερουσαλήμ την ημέρα της Σταύρωσης. Τη στιγμή δηλαδή που οι Εβραίοι εφώναξαν «το αίμα αυτού —του Χριστού— εφ’ ημάς και επί τα τέκνα ημών»*, στα σπίτια τους βάφτηκαν κόκκινα όλα τα τρόφιμα που είχαν για το Πάσχα, άρα και τ’ αυγά. Και για ενθύμηση αυτού του θαύματος οι χριστιανοί από τότε βάφουν τα πασχαλιάτικ’ αυγά τους κόκκινα. Άλλοι πάλι λένε πως το θαύμα που θυμίζει το βάψιμο αυτό έγινε αργότερα στη Ρώμη. Την ημέρα δηλαδή που γεννιόταν εκεί κάποιος αυτοκράτορας —δε θυμούμαι τώρα ποιος— που έμελλε να γίνει κατόπι φίλος και προστάτης των κατατρεγμένων χριστιανών, οι όρνιθες της παλατιανής αυλής (με την κυριολεξία

* **Διάπλαση:** εννοεί το παιδικό περιοδικό *Η Διάπλαση των Παιδών*

* **στην Αλληλογραφία:** είναι η στήλη του περιοδικού που απαντούσε στις επιστολές των μικρών αναγνωστών του

* **«εφ’ ημάς και επί τα τέκνα ημών»:** να πέσει επάνω μας και πάνω στα παιδιά μας

εδώ), για να προαναγγείλουν αυτό το χαρμόσυνο, γέννησαν κόκκιν' αυγά. Μπορεί κανείς να διαλέξει όποιο απ' αυτά τα θαύματα του αρέσει καλύτερα και να πιστέψει —τίποτα δεν εμποδίζει— πως απ' αυτό προήλθε το έθιμο.

Άλλοι, ωστόσο, τ' αποκρύβουν και τα δύο. Κανένα θάύμα, σας λένε. Οι χριστιανοί τρώνε αυγά το Πάσχα, γιατί συμβολίζουν την Ανάσταση. Όπως δηλαδή το κλωστοπολάκι σπάζει το τσέφλι* και βγαίνει απ' τ' αυγό του, έτσι κι ο Χριστός σήκωσε την πλάκα και βγήκε απ' τον τάφο του. Και τα βάφουμε κόκκινα τ' αυγά του Πάσχα, είτε για να τα κάμιονμε ακόμα πιο χαρούμενα σύμβολα, αφού το κόκκινο είναι το χρώμα της χαράς, είτε γιατί κι αυτό, μαζί με τόσα άλλα, το πήραμε απ' τους Εβραίους που έβαψαν το Πάσχα όλα τους τα πράγματα κόκκινα, ακόμα και τους τοίχους των σπιτιών τους, σα με το αίμα του αρνιού που έσφαξαν για ενθύμηση άλλου περιστατικού της Ιεράς Ιστορίας τους. Γιατί μήπως και το πατροπαράδοτο, το απαραίτητο αρνί του χριστιανικού μας Πάσχα, δεν κατάγεται από εκείνο που έσφαξαν οι Εβραίοι την παραμονή της Εξόδου από την Αίγυπτο και με το αίμα του έβαψαν τις πόρτες τους, σημάδι για να μη μπει στα σπίτια τους, τη φοβερή εκείνη για τους Αιγύπτιους νύχτα, ο εξολοθρευτής Άγγελος;

Αυτά τέλος πάντων λένε οι σοφοί για την καταγωγή των κόκκινων αυγών. Καθώς βλέπετε, είναι κάπως δύσκολο να εξακριβωθεί η αλήθεια. Άλλα τι μας μέλει! Φτάνει που το έθιμο είν 'όμορφο κι αθώο. Ούτ' αίμα χύνει ούτε πόνο προξενεί. Λίγη βαφή στο τσουκάλι που θα βράσουν, και τ' αυγά βγαίνουν από κει μέσα πασχαλιάτικα. Άλλου —γιατί το χριστιανικό αυτό έθιμο είναι παγκόσμιο—, τα βάφουν και τριανταφυλλιά και γαλάζια και χρυσά ή τα χρυσοστολίζουν. Άλλα πιο γνήσια, πιο πασχαλιάτικ' απ' όλα μου φαίνονται τα δικά μας, τα καθαυτό κόκκινα. Είναι, αλήθεια, το χρώμα της χαράς, όπως το μαύρο είναι της λύπης. Φτάνει να ιδούμε μπροστά μας ένα μόνο κόκκινο αυγό, για να αιστανθούμε πως κάτι ευχάριστο, κάτι χαρούμενο ήρθε ή πλησιάζει. Και μου φαίνεται πως αυτός είναι κι ο μόνος λόγος που αγαπήθηκε, γενικεύτηκε κι επικράτησε το έθιμο, απ' όποιο θάύμα κι αν γεννήθηκε, απ' όποια άλλη θρησκεία κι αν πέρασε στη δική μας. Είναι όμορφο κι αθώο. Κι αποτελεί μια απ' τις μεγαλύτερες παιδιάτικες χαρές του χρόνου!

Θυμούμαι την τεράστια εντύπωση που μου 'καναν τα κόκκιν' αυγά σαν ήμουν μικρός. Και το σχήμα τους κι η γεύση τους ακόμα μου φαινόταν πως άλλαζε μαζί με το χρώμα τους. Τα 'βλεπα πιο στρογγυλά, πιο μεγάλα, πιο ωραία. Κι ενώ τ' άσπρα αυγά δεν τα 'τρωγα με καμιά εξαιρετική ευχαρίστηση, τα κόκκινα πασχαλινά ήταν για μένα αληθινή αμβροσία*. Όταν τα 'σπαζα, έμενα εκστατικός μπροστά στην απροσδόκητη ασπράδα που είχαν τα τσέφλια τους από μέσα και που έκανε μια τόσο ζωηρή αντίθεση με την κοκκινάδα της επιφάνειας. Ακόμα και το κιτρινάδι, κοντά στο κόκκινο, το 'βλεπα αλλιώτικο. Πόσα χρώματα σ' ένα πασχαλιάτικο αυγό ανοιγμένο! Σωστό λουλούδι! Κι όταν την Πρωτομαγιά απέξω απ' τις πόρτες των σπιτιών, κατά το έθιμο του τόπου μου, έβλεπα σκορπισμένα μαζί με άλλα λουλούδια και κομματάκια από τσέφλια κόκκινων αυγών, μου φαίνονταν κι αυτά σαν αληθινά ροδοπέταλα...

* **το τσέφλι:** το τσόφλι του αυγού

* (η) **αμβροσία:** η τροφή των αρχαίων θεών του Ολύμπου, που τους έκανε αθάνατους. Μεταφορικά σημαίνει το πολύ νόστιμο φαγητό

Όλες αυτές οι παιδιάτικες εντυπώσεις μου ξαναγεννιόνταν κάθε Πάσχα, όταν είχα τα κορίτσια μου μικρά κι έβλεπα την ασύγκριτη χαρά τους μπροστά στα κόκκιν' αυγά. Τίποτα, τίποτα δεν τα χαροποιούσε περισσότερο! Ούτε τα πρωτοχρονιάτικα δώρα. Κι όταν μεγάλωσαν λίγο και μπορούσαν κι αυτά κάτι να κάνουν στο σπίτι, μονάχα τους ήθελαν ν' αγοράζουν κάθε χρόνο τη βαφή και μονάχα τους —με τι φασαρία, Θε μου!*— να βάφουν τ' αυγά του Πάσχα.

Μα και σήμερα, που στο σπίτι μου δεν υπάρχουν πια μικρά παιδιά και που τα κόκκιν' αυγά, χωρίς καμιά φασαρία τα βάφει η νοικοκυρά ή η υπηρέτρια αδιάφορο, η θέα τους μας χαροποιεί όλους, γιατί μας ξανακάνει αμέσως παιδιά. Κι αυτό βέβαια συμβαίνει σ' όλα τα σπίτια...

Σας ασπάζομαι!

* Θε μου: Θεέ μου

ΦΑΙΔΩΝ

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες:

1. Μπορείτε να συγκεντρώσετε πληροφορίες για πασχαλινά έθιμα από λαογραφικά περιοδικά και βιβλία ή από διηγήσεις μεγαλύτερων ανθρώπων;
2. Συζητήστε στην τάξη τι μπορεί να συμβεί σ' έναν λαό όταν ξεχάσει τα έθιμα και τις παραδόσεις του.
3. Θέλετε να δοκιμάσουμε να παρασκευάσουμε παραδοσιακά κουλουράκια;

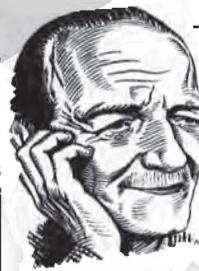
Συνταγή

Υλικά που θα χρειαστούμε:

- 2 ποτήρια του νερού αραβοσιτέλαιο
- 1 ποτήρι ζάχαρη
- 1 ποτήρι ρεσοίνα
- 1 ποτήρι σουσάμι
- 1 κιλό αλεύρι που να φουσκώνει μόνο του (η ζύμη πρέπει να γίνει μαλακή).

Εκτέλεση

Ανακατεύουμε καλά όλα τα υλικά εκτός από το αλεύρι και το σουσάμι, που τα προσθέτουμε μετά. Ζυμώνουμε και πλάθουμε τη ζύμη σε πολύ λεπτά κορδονάκια σαν το μικρό μας δάχτυλο. Τα ενώνουμε στις άκρες, για να πάρουν στρογγυλό σχήμα, ή διπλώνουμε τα κορδονάκια, τα στρίβουμε και ενώνουμε τις δύο άκρες τους. Τοποθετούμε τα κουλούρια σε βουτυρωμένο ταψί και τα ψήνουμε σε 180° C για 15 λεπτά περίπου. Καλή σας όρεξη!

Γρηγόριος
Ξενόπουλος

(Κωνσταντινούπολη 1867 -
Αθήνα 1951)

Αφιέρωσε μεγάλο μέρος του έργου του στα παιδιά. Από το περιοδικό *Η Διάπλασις των Παιδών*, του οποίου ήταν διευθυντής από το 1896 έως το 1945, με τις περίφημες «Αθηναϊκές επιστολές» του, που τις υπέγραφε με το ψευδώνυμο «Φαίδων», διαπαιδαγωγούσε ευχάριστα τα ελληνόπουλα, αναλύοντας ποικίλα θέματα της πολιτιστικής, της κοινωνικής και της σχολικής ζωής. Το λογοτεχνικό έργο του (μυθιστορήματα, διηγήματα, θεατρικά έργα κ.ά.), που απευθύνεται κυρίως σε μεγάλους, αναφέρεται είτε στην κοινωνική ζωή της ζακυνθινής και της αθηναϊκής κοινωνίας είτε σε γενικότερα κοινωνικά προβήματα. Κείμενά του για παιδιά: «Αδελφούλα μου», «Μαργαρίτα Στέφα» (πρωτοδημοσιευμένα στη Διάπλαση των Παιδών), Ο μπέμπης αρχιλήσταρχος και για μεγάλους: Το μυστικό της κοντέσας Βαλέραινας, «Ο κόκκινος βράχος», «Πλούσιοι και φτωχοί» κ.ά.